

תהלתו בקהל הסוידים

דברי תורה, סיפורים ומשלם מאת המנהל הר"ח ר' יצחק אהרן קליין שליט"א

גליון ת"ן

דבר ה' הניס את מקנהו אל הבתים ואז הכניס הצאן שהיא ע"ז שלהם לתוך העיר לכן היה צריך משה להתפלל מחוץ לעיר. (דברי אברהם)

והחטה והמוסמת לא נכו כי אפילות הנה דרשו חז"ל במדרש תנחומא: 'כי אפילות' פלאי פלאות נעשו להם. וצריך להבין למה דוקא להחטה נעשו פלאי פלאות שנשארו ולא לקו בברד. הנה כתוב במהר"מ שיק ששמע מפי החת"ס ז"ע, שלא יעשה מצות מקמח שעורים, דקשה לשכחה, ובמצה כתיב 'למען תזכור'. וא"כ השי"ת ידע מראש שבני"י יגאלו ולא יהי בידם מצוות, ולכן נתן להם דם פסח, דם מילה, ומצות פסח לאכול מצה, וצריך לזכור לזכור חטים למצות, ולכן עשה פלאים דוקא בחטים ולא בשעורים, וצדפו לזה גם הכוסמת שגם אפשר לצאת ע"י חובת מצה, (זה לא הכוסמת שבדורנו). (דרשות מהר"ם שיק)

וידבר א' אל משה
וברשי"י הק' הובא, דיבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר 'למה הרעותה לעם הזה'. הקב"ה אמר כי משה רבנו הוא הראוי להיות שופט ולעשות משפט כי מוסר נעשו למען כלל ישראל ודורש בתקיפות מהקב"ה למה הרעותה לעם.

(הר' הצ' רבי מאיר מפרימשלאן זצ"ל)

וארא אל האבות בא-ל שד-י

שאל איש אחד את הר"ק מולאטשוב זי"ע, מדוע הוא מתנהג בהרחבה בעושר וכבוד והלא אביו הצדיק היה עני והתפרנס בדוחק. השיב לו: היא הנותנת, הואיל ואביו הצדיק חי בדחקות ולא נהנה מעוה"ז לכן מן הנכון שירשו בניו זכותו ויהיה להם עושר וכבוד. וזה נרמז בפסוק, 'ויאמר ה' למשה' שאני אתנהג עם בני"י במידת הויה המורה על רחמים וחסדים והרחבה גדולה, והטעם, כי 'וארא אל האבות בשם שד-י' שמורה על צמצום, ש-די, שאמר לעולמו די - שיצומצם ולא יתפשט יותר, ויען חיו האבות ברוב חייהם בצמצום ובדחקות לכן יזכו בניהם למדת הרחמים והרחבה.

(עשרת ישועה)

והפלה ה' בין מקנה וכו' ולא ימות מכל לבני ישראל דבר

לכאורה זה לשון כפול ומיותר, למה ימות ממקנה ישראל, וכי הם חטאו. אלא י"ל שהיה להם צער על שני דברים, אחד על אבוד ממונם ואחד על שראו שאמר בני"י לא יזוקו כלל וידוע שזה צער גדול לשונאי ישראל כשהם רואים את שני מאירי"ם ומצליחים ויש להם כל טוב. (דברי אברהם)

ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי כה' א' קשה, (א) מדוע דוקא כאן אומר למען תדע כי אין כה' ב' מדוע אמר פרעה רק על 'למחר' דבר שמצער אותו כל רגע. ונראה לומר שדיבורו של פרעה הי' מסור ביד ה', והוא עצמו בודאי רוצה שיסורו מיד אך ה' הכניס בפיו את התשובה 'למחר', ולכן אמר לו משה 'כדברך', כמו שאתה דובר ולא כמו שאתה רוצה שיסורו מיד ולא

עו"ל עפ"י משי"כ במס' סוטה, שבזמן אלישע באו נערים והתחצפו אליו ואז נתן בהם אלישע את עינו ובאו דובים יחד עם היער והרגו את הנערים. ומפרש שם שהוצרך להביא היער כי הם מפחדים להרוג בני אדם, רק אם יש להם שם יער אז אינם מפחדים מלהזיק את בני אדם. ולכן אמר הקב"ה שיביאו גם את האדמה אשר עליה שאז אינם מפחדים מלהזיק לבני אדם.

(שארית יעקב)

משל ומשל

ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן שלח העם
אמרו חכמים, משל לאריה מלך החיות שמינה את החמור לגבות המכס, מכל מי שעובר ביער ונכנס לעיר. פעם אחת בא הארי שהוא המלך והזאב והשועל עמו לעיר. בא החמור ותבע מהם המכס. אמר השועל: כמה עזות יש לך מכל החיות! האם אינך יודע שאנו באים עם המלך ואתה מציז לבקש מאתנו מכס?! אל החמור, אפילו המלך עצמו כשיעבור פה, ישלם מכס, אמר הארי: אני המלך והחמור מבקש ממני מכס? הלך האריה והרגו, ונתנו לשועל, וצוהו לסדר לו איבריו. כדי שיוכל לאכול את לבו של החמור שכיזודע טעים מאוד מכל איבריו.

סידר השועל איבריו וראה הלב ואכלו. וכשבא הארי וראה איבריו ולא ראה את לבו, אמר לשועל איה לבו? ענה לו השועל: וכי אם היה לו לב היה שואל מכס מהמלך?... כך פרעה הרשע נבזה ושכחן. שח כל מה שעשה לו הקב"ה. אמר הקב"ה: שוטה זה אין לו לב. לבו נעשה כבד והיינו דכתיב כבד לב פרעה.

(בעלי התוספות עה"ת)

רמז בפרשה

מישאל אלצפן וסתרי
מובא בס' שאלות ותשובות מן השמים שהיה שואל ע"י כתב שהכניס בספר את מה שנסתפק ולמחרת רואה תשובה בכתב אשורית בספר שהכניס את השאלות.

ופעם אחת שאל על זמן הגאולה, וענו לו בפתקא 'מישאל ואלצפן וסתרי' ולא הבין ולמחרת שוב הכניס בספר פתקא ובו כתב שלא הבין התשובה, וענו לו שוב 'מי-שאל וא-ל' - צפן וסתרי' כלומר מי שאל על דבר שהקל הצפינו והסתירו מבני אדם.

(ספ' שו"ת מן השמים)

וידבר אלוקים... ויאמר אליו אני ה'
אמרו חז"ל (ברכות ז.) שמשנה רבנו שאל את ה' מפני מה יש צדיק ורע לו רשע וטוב לו, השיב לו ה': וראית את אחורי לפני לא יראו, שהראה לו ה' שכל טובת הרשעים הוא רק לפי שעה, אבל אחריתן רעה היא וכל יסורי הצדיקים הם רק לפי שעה, אבל אחריתן טוב מאוד וזה וראית את אחורי כלומר הסוף של כל היסורים. וזה נרמז בסוף הפרשה שמות שד' ענה לו עתה תראה שכל הרעה שאתה רואה לישראל זה רק עתה לפי שעה והראה לו ה' מה יהיה אחרית העתיד לבא על פרעה ואחרית הטוב העתיד לבא על ישראל.

וזהו גם נרמז ב-ויאמר אליו אני ה' - שם הויה שהוא היה הויה ויהיה שיוכל משה לראות מה עתיד לבא על פרעה ועל ישראל ובדומה לזה מ"ש חז"ל צדיקים תחילתן יסורים וסופם שלווה.

(אמרות טהורות)

מכת דם

איתא במדרש (שמו"ד ט' י') ממכת דם העשירו בני ישראל כי המצרי שרצה לשתות מים אם שילם לישראל עבור המים אז נעשה נס זה. וי"ל עפ"י מ"ש חז"ל עה"פ: זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם, שהקב"ה זימן להם דגים בכדיהם כשהלכו לשאוב מים ומהם היו מתפרנסים, וא"כ במכת דם מתה הדגה, וממה יתפרנסו, ולכן עשה ה' להם נס והעשירו ע"י הממון ששילמו המצריים להם.

(רבי חיים צאנזער מבראד זצ"ל)

הנני משליך כך את הערב

הנה מפורש בתורה שמכת ערוב היא אחרי מכת כינים, וא"כ למה כתב דוד המלך בתהילים ק"ה: 'אמר ויבא ערוב כנים בכל גבולם'. וי"ל, עפ"י משל לעשיר גדול שעשה שמחת נישואין לבנו, והזמין ביום הראשון קרוביו, וביום השני את הת"ח שבעיר, וביום השלישי לכל העשירים שבעיר וברביעי לכל העניים, וראה ביום ד' שבא אחד שהיה כבר ביום הראשון, מדוע באת שוב, ענה האורח: ביום א' באתי כי אני קרוב וביום ד' באתי כי אני גם עני ואביון. וכן הכנים, במכת כינים באו בהמוניהם, ועכשיו שיש מכת ערוב שמתאספים ובאים כל בעלי החיים ואני בתוכם, ולכן כתב דוד המלך ע"ה ויבא ערב כנים בכל גבולם, שבשעה שבא ערוב באו גם כנים בכל גבולם.

(המלבי"ם זצ"ל)

ומלאו מצרים את הערוב וגם האדמה אשר

הם עליה

יש להבין, לשם מה היה צריך להביא את האדמה אשר עליהם במכת ערוב. וי"ל, דאיתא בכלאים פ"ח מ"ה, שיש חי' אחת 'ידעוני' אשר חבל גדול יוצאת ממנה והיא דבוק לארץ ומושכת חיותה מן האדמה כמו דבר שצומח ואם יקרעו את החבל מיד מתה. ולפי"ז עכשיו במכת ערוב שהיה תערובת של כל בעלי חיים בא גם הידעוני לשם, והיות שהיא מחוברת לאדמה הי' צריך להביא גם את האדמה.

(הגר"א מוילנא)

יכולה להכנס בביתם במקומות אחרים וגם יקיימו בזה מצוות הבורא ובכ"ז נכנסו באש, ק"ו הנני מישאל ועוזי שנצטוו מפי הבורא כאשר ישראל לא להשתחוות לצלם וודאי צריכים למסור נפשם.

(שמעתי)

יתכפרו לו עוונותיו ולא יכלו לתת לתת עליו המכות בדיון, וכן יסבלו דברי תערומת של ישראל שלא להוסיף עליהם חטא ופשע שיגרום אריכות הגלות או קושי השעבוד.

(ח"ת ס"ז ע"ג)

זה גורם פחד גדול עליהם ועל זרעם וכן בשמעם אבני אלגביש וקולות וברקים היה תוקף אותם מורא ופחד לכן לא באו כלל בארץ גושן.

(שם)

ובאותות זה המטה

הריטב"א בפירושו על הגדה של פסח כתב שמקור מטה זה של משה ירד לו מן השמים כאשר נתגלה אליו הקב"ה בלבת אש מתוך הסנה בהר חורב ולכן אמר לו ה' ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האותות ולא שייד לומר "היה" אלא אם מראה לו בידו, ובמדרש הנעלם וכן בילקוט ראובני פ' חוקת איתא שמשא רבנו לקח המטה מעץ החיים שגן עדן.

ובילקוט שמעוני רמז קס"ח כתב שכאשר ברח משה מפני פרעה לקח עמו המטה של יוסף, כאשר עלה משה אל הר העברים למות שם הוליד מטה האלוקים בידו ונקבר המטה עמו, אבל מטה אהרן נגנו בקודש הקדשים בבית הראשון. ועתיד מטה משה לימסר למלך המשיח לרדות בו את אומות העולם.

(אוצר פ"ה)

ויבלע מטה אהרן את מטותם

הובא כאן במלבי"ם זצ"ל שהחרטומים לא עשו תננים אמתיים אלא הביאו עורות של תננים מתים והכניסו לתוכם ילדים קטנים בני ד' וה' שנים ובעת שחרטומי מצרים השליכו את המטות באו הילדים העטופים בעורות התננים וחספו במהרה את המטות והכניסו אותם תחת העורות שהם מלוכבים ומרוב מהירותם נזמה לראים שהמטות נהיו התננים והם קפצו ממוקם למוקם והם נקראים חרטומים שהיו מלומדים באחיות עיניים ואחר שהור מטה אהרן להיות למטה אז הוא בלע את עורות התננים יחד עם הילדים שהיו בתוכו ויחד עם המקלות שהילדים הכניסו תחת העור שהיו מלוכבים בו.

מכת דם

כתב החוקוני כשהנחך היאור לדם לא נשאר כך כל השבוע אלא לשעה אחת נקרש היאור ונעשה דם כדי שימוחו כל הדגים ואח"כ חזר היאור למים ובגלל שנסרחו הדגים שמתו לא יכלו יותר האנשים לשתות מים מהיאור, וממילא מתורץ איך עשו החרטומים כמים דם מהיכן לקחו מים הרי כל המים נחפז לדם אבל לפי שיטה זו לא קשה, ויש אומרים שלקחו מים מארץ גושן שישם לא נהפכו לדם, ובספר משך חכמה הביא ממדרש הגדול שבבית פרעה לא היה מכת דם כי משה רבינו רצה להכיר לו טובה על שגידלו בביתו ולכן ביקש מה' שמכה ראשונה לא יהי על בית פרעה ויפן פרעה אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת מדוע כתב יפן פרעה אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת כי בביתו היה לו מים כדי צרכו.

מכת צפרדע

במדרש הובא שמכת צפרדע עשה שלום בין המצרים לבין הכושים שהיו לוחמים ביניהם על השטחים עד היכן הגבול שלהם ועכשיו שבא הצפרדע רק על מצרים ולא על ארץ אחרת ידעו בבירור היכן הגבול.

וכתב רבינו בחיי פר' בא שהצפרדעים היה מין משחית שנקרא קראקאדיל שיוצא מהנהר וחוטף בני אדם ונבלע אותם והאברבנאל כתב שהם יוצאים מן הנילוס לבקש אוכל כי נכאש היאור במכת דם ולא יכלו לאכול דגים מתים באזשים ולכן יצאו ליבישה ונכנסו לבתי המצרים לחפש אוכל וטרפו ילדים מצריים.

ואיתא בתנא דבי אליהו פ"ז שנשמע קולם מתוך בטנם של המצרים שהיו צועקים קו קו וכשהיו המצרים הולכים לבית הכסא היו הצפרדעים יוצאים ונושכים אותם והיו צועקים ובוכים מיסורים ולכן כתיב אח"כ ויצעק משה אל ה' כי היה צריך להרים את קולו בתפלתו כדי שישמע לאזנו מה שמתפלל.

אויף שבת

תסרב לה: אנה, יטיב דרכיך ותשוב בתשובה שלמה". ברם, רשעים אף במיטתם ובשנתם - רשעותם לא נחה ולא ישנה. הבן שמע את הדברים הנוקבים אך אפילו בחלומו היה מלא חוצפה ועזות וכלל לא השיב לאביו. בקומו הסיח את דעתו, והמשיך בשגרת יומו כאילו כלום לא קרה.

עוד כמה ימים של פריקת עול ואי קיום מצוות עברו על הבן. כעבור כמה לילות, חלם שוב אותו חלום מוזר. אביו המנוח בא אליו ושוב אמר לו:

"בני! אין לי מנוח בגלל מעשיך. אני מתחנן בפניך שתטיב דרכיך במהרה". ראה הבן כי בעל החלומות נטפל אליו והחלום המביעת חוזר ונשנה, הבין בחלומו כי אביו עוד ישוב ויטרוד את מנוחתו ושלוחו פעמים רבות וימרר את חייו המתוקים - ומילים נועזות וחצופות בקנו מזיו. "אבא יקר" - אמר לו, "מה אתה רוצה ממני? טוב לי במצבי הנוכחי, אני רואה הצלחה במעשי ודרכי. לא רק שחקן קלפים הולל אני, כאשר הייתי בימי חיך, מעמד מכובד וכשתי לי בין משכילי הסיניבה.

אני מבקש ממך שלא תוסיף לטרוד את מנוחתי. כפי שבחיית אל הערת לי דבר, המשך בהנהגתך המבורכת אף כעת והנה לי לעולמי. אני זה לא אתה ואתה לא אני". וייקן והנה חלום. המשיך לחיות את חייו המופקרים אך הרבי הקדוש לא נענה לבקשתו והמשיך להבעיתו עוד כמה פעמים. נגלה אליו בחלום שוב ושוב ותמיד היתה בפיו בקשה זהה:

"אין לי מנוח בגלל מעשיך הרעים, שוב בתשובה שלמה במהרה למען יטב לך, וגם נפשי תנוח בשלווה".

אך כל דיבורי נעלו על אוזניים ממאנות שמוע. כפי שאמר לאביו - כך היה. חייו של הבן אכן היו טובים נעימים ומלאי עולם הזה בכמויות גדושות ונפשו לא רצתה להיפרד ממונעי החיים. לא היה בו שום חשק לשוב ולקבל על עצמו עול מלכות שמים הכולל עמו תר"ג מצוות 'מכבידות'.

היה זה יום קיון נעים במיוחד. השמש נטתה מערבה, רוח קלילה נשבה והבריות יצאו מבתיהם אל החצרות והרחובות לשאוף את האוויר הנעים ולהינות מן השלחה והרוגע.

גם אותו משכיל בנו של ה'באר מים חיים', שם לב לזמג האוויר הנפלא, ואף הוא יצא לחצר ביתו כדי ליהנות מאותם רגעים יפים של טרם שקיעה. יהודים יראי שמים אצו רצו לבית הכנסת לתפילת מנחה, אולם הוא כבר שכח זה מכבר כיצד נראה בית הכנסת מתוכו, והתפילה האחרונה שהתפלל היתה לפני שנים רבות...

ישב לו בצילו של עץ מוריק ורחב מידות, ועיין קלות בספר עב כרס. ציוץ ציפורי שיר, הישרה עליו שלחה ברוכה ומרועננת נפשי. קמעא קמעא נעצמו שמורות עיניו ותנומה קלה חפטו.

פתאום חש כאילו מישהו נוגע בו. הוא נלפת והקיץ מבוהל כולו - הפעם זה לא היה הלום. דמותו של אביו הקדוש עמדה לפניו מלוא קומתה.

"אבא, זה אתה?" נרתע לאחוריו ולחש בחרדה גדולה, "אני לא חולם? אני ער לגמרי ואתה עומד לידי כאילו אתה חי". - אביו עמד ופניו מביעות רוגז וסבל.

"אכן זה אני. הטרחת אותי לרדת אליך מן העולם העליון. בני, בני! עד מתי תמאן לשמוע בקולי ותמשיך להיות כאילו נולדת לאבא גוי?! דרכיך רעים ומעשיך מוקולקלים. ביקשתי ממך פעמים רבות להיטיב דרכיך. הסברתי לך כי בגלל הנהגותיך המופקרת אין לי מנוח בעולם האמתי - ואתה מנמיש בשלך. עד מתי?!"

רגע אחד כמעט והתפלץ לבו של הבן מגודל הבהלה אך מיד התעשת ושב לסורו. עקשן גדול היה ולאחר שנגרע

ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים

פירש ברש"י הק' שהקב"ה ביקשם שינהגו כבוד בפרעה, נראה לומר הטעם שהזהירם ה' לכבד את פרעה ושלא יבוז אותו כי אם יעשו לו בזיונות

ובכל ארץ גושן לא היה ברד

שאר המכות היה גם בארץ גושן להכות שם המצרים שבאו להינצל לשם בא עליהם המכות אבל בערוב אפילו אם לא יזיקו לכלל ישראל אבל

איתא במדרש שהמטה נשאר דק כמו קודם שבלע את מטותם, וצריך להבין לאיזה צורך היה נס זה, ויש לפרש כי הנה המטה הזה אשר נברא ממשות ימי בראשית היה מטה מיוחד אשר בו עשו האבות הקדושים נפלאות וכן משה רבינו עשה בו את האותות והמופתים ובו עתיד משיח צדקנו להשתמש וכדי שלא יאמרו המכשפים שמכח מטות שלהם שבלועים בתוך המטה, בזה עושה נפלאות ע"כ נעשה נס ונשאר דק כמקודם שבלע שידעו שהוא נקי מהטומאה ואין בו אלא קדושה לבד.

(האדמו"ר מסאטמר זצ"ל זי"ע)

וסרו הצפרדעים ממך ומבתוך ומעבדך ומעמך רק ביאור תשארנה

יש להבין למה האריכות לשון מהיכן יסורו והיכן תמיד למושה שיש לו אנשים הבקאים בכישוף ויכולים לעשות ג"כ מה שמושה ואהרן עשו וא"כ אף גם הם עוסקים בכישוף לכן עשו כך כי ידוע שכישוף מתבטל בפעם אחת ולא בהדרגה וכן ידוע שכח הכישוף לא חל במים ולכן הוכיח משה לפרעה שיהי כח ה' בלבד ולא כשוף כי כאן יתבטלו בהדרגה ורק ביאור שיש בו מים שם תשארנה וזה ראייה ברורה שאין זה כישוף.

(מאור ושמש)

ותעל הצפרדע - מוסר השכל

פירש"י שצפרדע אחת היתה וכל שהיו מכין אותה מתזת צפרדעים הרבה מאוד, וא"כ כשראו המצרים זאת היו צריכים עפ"י השכל להפסיק מלהכותה אבל הם בטפשותם רצו להתנקם ממנה והכו אותה ככל האפשר ואז השריצה עוד הרבה ותנס את ארץ מצרים הרי אנו צריכים לקחת

מוסר השכל כאשר יש ויכוח בין אנשים אז אם ישמע חרפתו ולא ישיב יכול להרגיע את כל הריב ויעבור בשתיקה עד יעבור זעם אבל אם ישתמש במדת הכעס ויענה לחבירו מנה אחת אפי"ם לא יגמר העניין בכי טוב ח"ו וכן היו בודקים מדת הסבלנות אצל אדם, אם נותנים לו פקעת חוטים שהסתבך אם יכול למצוא שרשי החוט וקשריו.

(ברכת פריץ הצי"ר זי"ע קנייבסקי זצ"ל)

ויקה אהרן את אלישבע אחות נחשון וברש"י הק' אחות נחשון מכאן למדנו הנושא אשה צריך לבדוק באחיה.

הנה מצאנו בחז"ל בכמה מקומות דאח דומה כמעשיו לאחותו, ועל ידי שיבדוק במעשה אחיה על פי זה ידע את מעשיה אם הם מהוגנים,

והנה אהרן ראה בנחשון ב' מדות קדושות מאוד, כח מסירות נפש כמו שרואים אה"כ שהוא היה הראשון שקפץ לים לקיים דבר ה' שישעו ויבואו בתוך הים, וגם כח הקדושה מדת היסוד, וכדאיתא בספ"ה ק דאלמלא לא היה נחשון איש קדוש שצדקת היסוד לא היה הים נבקע לפניו, וכמו שמצאנו בחז"ל מה ראה היה וינס, ראה ארוננו של יוסף, שהיה בו קדושת היסוד וזה גרם לבקיעת הים ולכן יצא ממנו פנחס שגם היה בו ב' כוחות הללו מסירות נפש לקנא קנאת ה' וכח הקדושה, ולכן 'הנני נותן לו את בריתי שלום' וזה מכח וקנתו אלישבע אחות נחשון שהיו בו ב'

(שבט הלוי זצוק"ל)

וידבר אלוקים וכו' ויאמר אליו אני ה'

פתח בשם 'אלוקים' מדת הדין וסיים בשם 'הוי"ה' רחמים, ולבאר טעם הדבר נראה דהנה הקפיד ה' על משה באומרו וימאז באתי לדבר אל פרעה הרע לעם הזה, ולכן דבר אתו ה' בלשון קשה בשם אלוקים מדת הדין,

אבל כשראה הקב"ה שאין כוונת משה רבנו ע"ה לבוא בתערומת ח"ו אלא צועק וצווח על צרת עם ישראל כמנהיג הכואב את כאב עמו ותולה החסרון בעצמו שאינו ראוי ומסוגל למלאות שליחותו של הקב"ה, ולכן גם אמר וימאז באתי לדבר' כי אני באתי ולא אחר, ולכן הרע פרעה לעם, כי השליח אשם בדבר, ואז שינה הקב"ה לדבר אתו באמירה רכה ובשם הוי"ה ב"ה מדת הרחמים.

(שבט הלוי זצוק"ל)

מטה האלוקים

הארץ או אפילו רשע ח"ו ג"כ צריכים לקרבו שיהיה בין אנשים יראי ה' ואז יש סיכויים שיהפך להיות כמותם.

(ר' מאיר שפירא מלובלין זצ"ל)

סגולת מטה של צדיק

הרבנית הצ' מחברתה של הרה"צ רבי משה מלעלוב שהיתה בתו של הצדיק היהודי הקדוש מפרסיסחא, בהיותה קטנה בשנים סבלה מאוד מחלומות רעים שהבהילו אותה, בלילה, וכל העצות שיעצו לא הרגיעו אותה, עד שאמה הפצירה מבעלה לעשות איזה דבר להושיעה ממצוקתה, נענה אביה ונתן לה את מקלו, ואמר שתשים זאת במשכבה ולא תפחד יותר משום דבר.

והיא היתה אשה חכמה ולא התזירה יותר לאביה את המקל כל ימי חייה, והיה עמה גם כשעלתה עם בעלה לארץ ישראל.

וקודם שנסתלקה מן העולם צייתה שיקברוה עם המקל הזה, כי אביה אמר בשעתו שתקח זאת במשכבה ולא תפחד מכלום, וכשרצו להכניסו לקברה לא היה מקום לכל אורך המקל, כי היהודי הק' היה גבה קומה והיא היתה אשה נמוכה, ואז חתכו את המקל לשנים ושמו חצי בידי מימנה וחצי ביד שמאלה, וכך נקברה.

(האדמו"ר ממונקטאש שליט"א)

ויאמר אליו אני ה'

וברש"י הק' נאמן לשלם שכר למתהלכים לפני, ויש להבין מה הלשון "למתהלכים לפני" היה יותר נכון אם היה כתוב "לעושי דברי", או לחלופין "למקיימי מצוות",

ויש לתרץ עפ"י המשנה באבות (פ"ה, י"ז) ארבע מדות בהולכי בית המדרש, הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו, והנה משה רבינו שאל את ה' למה זה שלחתי, הרי הלכתי בשליחותו של מקום ולא הועלתי כלום, והליכתי לריק היתה, ועל זה השיב לו הקב"ה אני ה' נאמן לשלם שכר "למתהלכים לפני" כלומר שכר הליכה בידו גם אם לא פעל כלום, ולא לחינם שלחתך ככתוב במשנה שכר הליכה בידו, ושפיר כתב הלשון "למתהלכים" ולא למקיימים".

(דברי ישראל)

וארא

פירש"י אל האבות, וכתוב בספ"ה ק אבות מלשון "רצון", כמו שכתוב ולא אבה לשלחם, וזה נרמז בכתוב, "וארא" הקב"ה מתראה "אל האבות" למי שרוצה לקבלו ולעבדו בלבב שלם.

(ספ"ה ק)

וידבר אלוקים אל משה ויאמר אליו אני ה'

רבי ברוך ממזיבו זי"ע היה מפרש הפסוק בתהלים ע"ג אך טוב לישראל אלוקים לברי לבבי, שדוד המלך ביקש מזה שכלפי ישראל יתנהג ה' במדת הטוב והחסד, אבל המדה של 'אלוקים' יתנהג

רק עם ברי לבב שהם הצדיקים המנהיגים את העם ומקבלים עליהם לסבול את הסבל של כלל ישראל,

וזה טען משה רבינו לה' שאם ה' שלח אותו להנהיג את ישראל או הוא לבד צריך לסבול ולא עם ישראל, וא"כ טען 'למה הרעת לעם הזה' ועל זה ענה לו ה' ית' וידבר אלוקים' מדת הדין 'אל משה ויאמר אליו אני ה' רחמים כלפי עם ישראל.

וכן מצאנו ביעקב אבינו שהסכים שה' יתנהג עמו במדת הדין, ולכן אמר 'אם יהיה אלוקים עמדי וכו' והיה ה' לי לאלוקים.

והבאתי אתכם

והלא דור זה לא זכו להיכנס לארץ ישראל ומה הוא והבאתי אתכם אלא מבוואר ע"י התרגום יונתן שאכלו קרבן פסח בליל פסח במקום המקדש, ולכן יוצא שכן זכו להיכנס לארץ ישראל.

ויש לרמז זאת בפסוק אשת חיל מי ימצא ר"ת

"אחים" כשרוצה למצוא אשת חיל יבדוק באחיה.

(הגיון ליבי)

וידבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים

טעם סירובו של משה ללכת אל פרעה, מפני שחשש שיצא מזה קטרוג גדול על כלל ישראל, אלמלא פרעה כן יציית לדבריו, כי כשבא לזרע קודש בני אברהם יצחק ויעקב לא שמעו בקולו, ואם ח"ו הרשע הזה כן ישמע, אז אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה.

וזהו שטען משה רבינו הן בני ישראל לא שמעו אלי, ואיך איזה פנים יהיה לי אם ישמעני פרעה, ואני ערל שפתיים הרי זה יגרם שלא יהיה לי פתחון פה לפניך.

(נר ישראל)

ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים

יש להבין מדוע לא ישמע פרעה אליו ולא יתחשב

בדבריו, וכי בגלל שיש לו מום בשפתיו, לא מגיע לו שישמע המלך דיבורו, הרי יש הרבה אנשים שיש אותיות שקשה להם לבטא בשפתיהם, אבל בגלל חשיבות האדם שמים לב לדבריו,

ויש לתרץ כי פרעה יזכר בסיפור שהיה עם משה ששמו לו קערה עם זהב וקערה עם גחלים, וכאשר בא מלאך ודחה ידו לגחלים ושם גחלת בפיו, ומה נעשה ערל שפתיים, זה המעשה הוכיח אז שאין בו תבונה ולכן לא לקח הזהב, ואם כן ראה אז פרעה שאין להתחשב כמעשיו שהוריד הכתר מעל ראש פרעה, כי אם היה חושב שמדעת עשה זאת היה הורגו, ולכן חשב משה שפרעה באמת לא ישמע לו, ולא יתחשב בדבריו, כי יזכר מדוע נעשה ערל שפתיים.

(שער בת רבים)

ובאמת קשה מדוע לא ביקש משה מה' שירפא אותו שיוכל לדבר כהוגן.

יש אומרים שמושה רצה שיזכור כל ימי חייו הנס שנעשה לו אז כשהמלאך דחף את ידו לגחלים, ואם יתרפא אולי ישכח מנס זה.

ויש אומרים כי אילו היה מדבר כהוגן היו אומרים אומות העולם שמושה רבינו יש לו כח דיבור ושיכנוע, ומוכח דיבורו הצליח לשכנע את פרעה שישלח את בני ישראל, לכן רצה ה' להראות שננס אדם שפגום בלשונו יכול להנהיג אומה שלימה ולשלוט על פרעה מלך מצרים.

(ספ"ה ק)